

POT V NEZNANO

MLADOLETNI MIGRANTI BREZ SPREMSTVA

MED TEORIJO IN PRAKSO

dr. Mateja SEDMAK, dr. Zorana MEDARIĆ, dr. Ksenija PERKOVIČ
Inštitut za družboslovne študije, Znanstveno-raziskovalno središče Koper

Kongres kazenskega prava in kriminologije
Četrtek, 21. maj 2026

NAMEN

Predstaviti **problematiko mladoletnih migrantov brez spremstva v Sloveniji (MMBS)**

Predstaviti razkol med teorijo in prakso / med **zakonsko predpisanimi možnostmi in realnostjo vsakdanjega življenja MMBS**

RAZISKOVALNA IZHODIŠČA

- **In Whose Best Interests? Exploring unaccompanied Minors' Rights through the Lens of Migration and Asylum Processes (MinAs)**, (EC, 2014-2015); ZRS vodja

- Slovenija, Avstrija, Francija, VB

CILJI:

- Vključitev načela »največje koristi otroka« (BIC – *best interest of the child*) v zakonodajo in določanje največje koristi otroka v praksi (BID – *best interest determination*).
- Subjektivne samopercepcije mladoletnih migrantov brez spremstva glede birokratskih postopkov, vsakdanjega življenja in kršitev otrokovih pravic.

- **Migrant Children and Communities in a Transforming Europe (MiCREATE)**, (Horizont 2020, 2018-2021), ZRS vodja

- 12 držav Evrope + Turčija

CILJI:

- Preučiti integracijo priseljenih otrok v države prihoda iz otrokosrediščne perspektive v šolah, azilnih domovih, kampih in „neformalnih namestitvah“
- Politična priporočila
- Prakse in ukrepi za izobraževalna okolja
- In drugo...

- **Networking and Exchange Activities to Reinforce Guardianship on housing, labour and education (N.E.A.R. to Guardians)** (AMIF, 2024-2026), ZRS partner

- Slovenija, Italija, Grčija, Španija, Belgija

CILJI:

- zagotoviti učinkovit dostop do osnovnih pravic in krepitev potenciala mladoletnih migrantov brez spremstva, s poudarkom na ključnih področjih integracije, kot so nastanitev, izobraževanje in delo.

KDO SO MLADOLETNI MIGRANTI BREZ SPREMSTVA?

- ▶ Mladoletni migranti brez spremstva so otroci **mlajši od 18 let**, ki iz različnih razlogov zapustijo svoje matične države in so **brez staršev**, drugih **odraslih skrbnikov ali zakonitih zastopnikov**.
- ▶ Državo lahko zapustijo **sami** ali skupaj s starši, polnoletnimi sorodniki, nato pa se od njih **ločijo**.
- ▶ **Evropa**: večinoma gre za **fante, stare med 14 in 17 let**, ki prihajajo iz ekonomsko manj razvitih držav, držav z oboroženimi spopadi ipd. (Afganistan, Sirija, Bangladeš, Pakistan, Alžirija, Egipt, Maroko, Burundi itd.).

STATISTIKA

Statistični podatki **pomanjkljivi**.

Npr. ni točnih podatkov o številu MBBS, ki jih obravnava policija; večina postopek zapusti pred vložitvijo prošnje.

Npr.: od 46 MMBS, ki so leta 2023 vložili prošnjo, jih je 37 prostovoljno zapustilo postopek še pred izdajo prvostopenjske odločitve.

V državah članic EU (Eurostat):

- 2016 (po migrantski „krizi“): 59.945
- 2017: 29.300
- 2018-2020: med 13.500 in 17.000
- 2021: 25.105
- 2022: 39.180
- 2023: 40.405
- 2024: 33.160
- 2025: še ni podatka

V Sloveniji (Eurostat):

- 2016: 245
- 2017: 390
- 2018-2020: med 550 in 670
- 2021: 780
- 2022: 255
- 2023: 46
- 2024: 140
- 2025: 165

ZAKONODAJA

(na poti do mednarodne zaščite)

Zakonodajni akti

- ▶ Zakon o mednarodni zaščiti Uradni list RS, št. 16/17 in nadaljnje spremembe
- ▶ Zakon o tujcih Uradni list RS, št. 46/25
- ▶ Zakon o splošnem upravnem postopku Uradni list RS, št. 24/06 in nadaljnje spremembe
- ▶ Zakon o upravnem sporu Uradni list RS, št. 105/06 in nadaljnje spremembe
- ▶ Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb-1
- ▶ Zakon o ukrepih za optimizacijo določenih postopkov na upravnih enotah Uradni list RS, št. 62/24.
- ▶ Mednarodna konvencija ZN o otrokovih pravicah

Uredbe, smernice in podzakonski akti

- ▶ Pravilnik o postopku s tujcem, ki izrazi namen podati prošnjo za mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji, ter postopku sprejema prošnje za mednarodno zaščito Uradni list RS, št. 173/21 in 131/22
- ▶ Uredba o načinu izvajanja zakonitega zastopanja mladoletnikov brez spremstva ter načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, Uradni list RS, št. 163/21 and 106/23
- ▶ Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, Uradni list RS, št. 106/23 in 8/24
- ▶ Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito Uradni list RS, št. 173/21
- ▶ Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito Uradni list RS, št. 173/21

KRŠITVE TEMELJNIH OTROKOVIH PRAVIC V PRIMERU MMBS

- ▶ Najpogosteje so izpostavljene naslednje kršitve:
 1. **omejevanje dostopa do azilnega postopka in vračanje na meji** (predvsem v obdobju 2018–2022),
 2. **neidentifikacija otrok kot mladoletnikov** brez spremstva, zaradi česar niso deležni posebne zaščite,
 3. **pomanjkanje zakonitih zastopnikov in zamude** pri njihovem **imenovanju**, večkratne **menjave skrbnikov** med postopki,
 4. Pomanjkljiva/neobstoječa **psihosocialna podpora**,
 5. neustrezno **tolmačenje**,
 6. neustrezni **nastanitveni pogoji**,
 7. visoka stopnja **izginotij** oziroma **prostovoljnih odhodov** otrok iz sistema,
 8. pomanjkljivo **informiranje in pravno svetovanje/ pomoč**,

...

Postopki na meji

Konvencija o otrokovih pravicah: pomen dostopa do ozemlja, ustreznih sprejemnih postopkov, registracije in dokumentiranja ranljivih skupin MMBS, z namenom zagotavljanja ustrezne zaščite otroka in določanja njegove največje koristi.

- ▶ **Pomanjkanje** realnih **informacij** o mejnih postopkih.
- ▶ Sistematičnega vračanja ni več. Ko ugotovijo, da gre za mladoletnike, jih prepeljejo v **Sprejemni center v Postojni**.
- ▶ European Council on Refugees and Asylum poročilo za Slovenijo (2025) opozarja:
 - **veliko otrok ni prepoznanih kot mladoletnih,**
 - nekateri mladoletniki se **predstavljajo kot polnoletni,**
 - ni statistike o otrocih, ki **izginejo** še pred vložitvijo prošnje,
 - **pogoji** na nekaterih policijskih postajah niso **primerni za otroke**

„Po več dneh na poti so nas ujeli, in vse se je zgodilo tako hitro, da nisem razumel, kaj se dogaja. Preden smo se zavedli, so nas predali hrvaški policiji, ki nas je nato poslala nazaj v Srbijo.“ (MMBS, 2021)

*»Če nismo uspešni z vračanjem, če nismo uspešni z vrnitvijo v sosednjo državo ali z vrnitvijo v državo izvora, potem se seveda tujcu izda dovoljenje za bivanje.«
(Predstavniki oddelka mejne policije, 2016)*

Otrokovi skrbniki in zastopniki

- ▶ Ob prihodu MMBS v Slovenijo center za socialno delo imenuje **skrbnika za poseben primer** na podlagi ZTuj-2 (v praksi pogosto NE IZVAJA)
- ▶ Če mladoletnik zaprosi za mednarodno zaščito, se mu v skladu z po ZMZ-1 imenuje **zakoniti zastopnik**, ki ga zastopa v azilnem postopku ter pri dostopu do nastanitve, zdravstvenega varstva, izobraževanja in drugih pravic.
- ▶ Ko mladoletnik pridobi mednarodno zaščito ali se azilni postopek zaključi, mandat zakonitega zastopnika preneha. Po pridobitvi mednarodne zaščite se mladoletniku dodeli **skrbnik** po Družinskem zakoniku, ki ga spremlja do polnoletnosti.

V praksi to pomeni, da ima MMBS v različnih fazah bivanja v Sloveniji **več različnih skrbnikov oziroma zastopnikov**, kar **otežuje komunikacijo, kontinuiteto podpore in vzpostavljanje zaupanja**.

Otrokovi skrbniki in zastopniki

- ▶ Dodatna težava je **neustrezno tolmačenje** (npr. pred vložitvijo prošnje za azil):

*»Ja, ker na začetku nisem razumel, ker je govoril perzijsčino, sploh nisem razumel. Ja, razumel sem, ampak le deloma. Nekatere besede sem razumel, kar je rekel, sem razumel. Včasih sem razumel, včasih pa nisem razumel.«
(15-letnik ob prihodu v Slovenijo)*

Manko ustreznih informacij

- Zakoniti zastopniki pogosto **nimajo dovolj časa in informacij o otroku** pred začetkom azilnega postopka, zato je tudi podpora otroku omejena;
- Zaradi **pomanjkanja tolmačev** imajo mladoletniki težave pri razumevanju postopkov in komunikaciji z zastopniki;
- Mladoletniki pogosto **niso ustrezno informirani o svojih pravicah, postopkih** mednarodne zaščite in možnostih **podpore**;
- Sistem se močno zanaša na **nevladne organizacije** (npr. PIC, SF), ki otrokom nudijo dodatno pravno pomoč in razlage postopkov;
- Poročilo opozarja tudi na **pomanjkanje otrokom prilagojenih informacij** in podpore pri posebej ranljivih skupinah, npr. pri potencialnih žrtvah trgovine z ljudmi.

R: Kdo ti je dal te informacije? Mislim, o razgovoru?

I: Tisti, ki gredo na razgovor, se pogovarjajo in razlagajo.

R: Torej, nobenih informacij od socialnih delavcev?

I: Samo od naših prijateljev in klicev, ki smo jih prejeli, ne pa od ...

R: V redu. Bi potrebovali več informacij? Mislim, ali bi bili veseli, če bi prejeli več informacij o tem?

I: Ja, zagotovo bi si želeli, da bi socialni delavec prišel – ne od prijatelja – socialni delavec bi prišel in dal vse informacije in navodila, to bi bilo veliko bolje, zagotovo

Postopek ugotavljanja starosti

- ▶ Ker se status mednarodne zaščite neposredno nanaša na mladoletnost prosilca, je **starost MMBS ključnega pomena**.
- ▶ V skladu z načelom **največje koristi otroka** ugotavljanje starosti ni obvezno, temveč se uporablja le v primeru **dvoma**.
- ▶ Ob dvomu o starosti MMBS, se lahko odredi **medicinsko oceno starosti**
- ▶ Potrebno **SOGLASJE obeh** – mladoletnika in njegovega zakonitega zastopnika
- ▶ Izvaja Inštitut za sodno medicino Univerze v Ljubljani in vključuje **fizični pregled, slikanje z magnetno resonanco zapestij in ključnic ter zobni rentgen**. Če po strokovnem mnenju še vedno obstaja **dvom o starosti**, se **oseba obravnava kot mladoletna**
- ▶ V **praksi se izvaja redko** – visoki stroški in logistične težave, leta 2025 so bile izvedene le 3 ocene

Nastanitev

- ▶ Prej nastanjeni skupaj z **odraslimi prosilci za azil v Azilnem domu** v Ljubljani ali Centru za tujce; nato nastanitev v **Dijaškem domu Postojna**, kjer je bil poseben oddelek namenjen mladoletnikom brez spremstva.
- ▶ **2024** je Slovenija odprla nov namenski **Sprejemni in nastanitveni center za mladoletnike brez spremstva v Postojni**.
- ▶ Kadrovski in infrastrukturni izzivi ter na **visoka stopnja prostovoljnih odhodov mladoletnikov iz sistema**.

*»V tej hiši so vsi skupaj, otroci, najstniki, punce, ranljive skupine, vsi so v eni hiši in tisti, ki so prišli prvi dan in tisti, ki so že eno leto.«
(predstavnica nevladne organizacije)*

*»Imamo v isti stavbi vlagatelje namere, prosilce in osebe z mednarodno zaščito. Kar se v drugih državah ne zgodi.«
(oskrbnica)*

Zdravstvena oskrba

- ▶ V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah imajo MMBS **enako pravico do zdravstvenega varstva kot otroci državljani.**
- ▶ Realno: pravico do **nujne zdravstvene oskrbe in zdravstvenega varstva** v okviru sistema mednarodne zaščite.
- ▶ potreba po **psihološki in psihiatrični podpori** zaradi pogostih travmatičnih izkušenj otrok; odsotnost **specializiranih storitev** in **dolge čakalne dobe.**
- ▶ **Jezikovne ovire in pomanjkanje tolmačev** pri zdravstveni obravnavi.
- ▶ **Izkušnje** z zdravstvenim osebjem so **različne**; **primanjkuje** sistemsko zagotovljene **psihološke podpore.**

»Osebe z duševnimi težavami pošljejo na urgentni oddelek. Tam jih obravnavajo, kot pač lahko. Vsakič jih vidi drug zdravnik, zato za te ljudi ni kontinuiranega pristopa.«
(predstavnica nevladne organizacije)

Izobraževanje

- ▶ Konvencija o otrokovih pravicah posebej izpostavlja izobraževanje. V skladu s konvencijo mora biti brezplačno osnovno izobraževanje dostopno vsem, brez diskriminacije in omejitev, vključno z otroki s posebnimi potrebami in drugimi oblikami oviranosti.
- ▶ V Sloveniji je pravica do izobraževanja sicer opredeljena kot **temeljna pravica mladoletnih migrantov brez spremstva**, vendar se v **praksi** pojavljajo številne **ovire** pri njenem uresničevanju.

»Potem sem prišel tja (v šolo), prvi dan sem se predstavil v angleščini, ker nisem govoril slovensko. Niso me obvezali, da dokončam tečaj ali šolo slovenskega jezika. Bilo je težko. Potem so mi rekli, naj opravim 300-urni tečaj slovenščine, ampak ni bil dober. Profesor je govoril slovensko in nisem ničesar razumel ... [...]. 300 ur je veliko, ampak sistem je bil slab. Nisem se mogel naučiti slovenščine.«

(17-letnik ob prihodu v Slovenijo)

Finančna podpora in delo

- ▶ V Sloveniji mladoletniki brez spremstva praviloma **ne prejemajo samostojne denarne socialne pomoči**, temveč so vključeni v sistem materialne oskrbe v okviru mednarodne zaščite oziroma nastanitvenega sistema.

Glavne **oblike finančne oziroma materialne podpore** so:

- zagotovljena nastanitev in prehrana v nastanitvenem centru,
- osnovna oblačila in higienski pripomočki,
- žepnina oziroma manjši denarni dodatek za osebne potrebe (18 eu), kritje stroškov zdravstvenega varstva in šolanja.

- ▶ socialna in ekonomska **samostojnost odvisna od podpore nevladnih** organizacij.
- ▶ Med postopkom mednarodne zaščite imajo **omejen dostop do dela**; vključevanje na trg dela dodatno **omejeno zaradi starosti, jezika, šolanja itd**
- ▶ Po pridobitvi mednarodne zaščite: **dostop do trga dela pod enakimi pogoji kot druge** osebe z mednarodno zaščito.
- ▶ Ključno vlogo imajo programi nevladnih organizacij in izobraževalnih ustanov, ki nudijo podporo pri učenju jezika, pridobivanju delovnih veščin, vključevanju v izobraževanje in pripravi na samostojno življenje.

Polnoletnost, mednarodna zaščita in »netrajna“ rešitev

- ▶ **Prehod v polnoletnost** je za mladoletne migrante brez spremstva **ključnega** pomena – **status mednarodne zaščite**, ki ga prejmejo, je vezan na njihovo mladoletnost.
- ▶ Pri 18. letu starosti odpade edini pravni razlog, na podlagi katerega so pridobili status mednarodne zaščite, zato se ta **status običajno ne podaljša**.
- ▶ Prehod v odraslost **nenaden**, ni sistematične **priprave na samostojno življenje**;
- ▶ **ključni izzivi po dopolnjenem 18. letu** so predvsem nastanitev, finančna samostojnost, dostop do izobraževanja, zaposlitve in psihosocialne podpore.

*»Zdaj imamo velike težave z obnovo subsidiarne zaščite. Nihče ne dobi pozitivne odločbe o podaljšanju. Odločevalci v izreku odločbe zapišejo, da je status pridobljen na podlagi mladoletnosti. Zato ni podaljšanja statusa, ker ta dva razloga ob polnoletnosti ne obstajata več. Čeprav so verjeli zgodbi, zakaj je prišel in zakaj je ogrožen, tega niso vključili v obrazložitev pridobitve statusa. Tako se na ta razlog ne more sklicevati.«
(predstavniki nevladne organizacije)*

Namesto zaključka

- ▶ Mladoletni migranti brez spremstva s polnoletnostjo **izgubijo več pravic**: pravico do skrbnika, zdravstvenega zavarovanja, pravico do združitve z družino, do ustrezne nastanitve, izobraževanja itd. V bistvu se »čez noč« znajdejo v še težjem položaju kot prej.

*»Ja, v Azilnem domu so rekli, da bomo dobili skrbnika. Rekli so, da bodo skrbeli zame do 18. leta, potem pa sem prost. Ampak jaz nočem postati prost!«
(16-letnik ob prihodu v Slovenijo)*

- ▶ **»Začasnost«** je ključna beseda, ki opredeljuje odnos slovenskih državnih organov do zaščite MMBS. Podaljševanje statusa iz leta v leto brez trajne in dolgoročne rešitve – do polnoletnosti. Potem najpogosteje vrnitev